

Notat:**Eksisterende specialuddannelser og specialistuddannelser inden for psykiatrien**

Dato 12.04.2021
1-30-72-94-13
Esther Warming/
Ulla Gottlieb Kirkegård

Baggrund og formål med notatet

Psykiatri- og socialudvalget anmodede 5. februar 2020 om en redegørelse for muligheder og perspektiver ved at etablere flere specialuddannelser og specialistuddannelser i psykiatrien og om et forslag til etablering af specialuddannelser i psykiatri til social- og sundheds-personale, ergoterapeuter, fysioterapeuter og pædagoger. Udvalget ønskede tillige et bedre overblik over medarbejderne med specialuddannelser og specialistuddannelser. Baggrunden for anmodningerne var en drøftelse i udvalget efter henvendelser fra regionsråds-medlemmerne Jacob Klærke og Mikkel Rasmussen om kompetenceudvikling og specialuddannelser i psykiatri.

Formålet med dette notat er derfor at støtte en videre drøftelse i Psykiatri- og socialudvalget om specialuddannelser og specialistuddannelser i psykiatrien set som en del af den samlede kompetenceudvikling og efter- og videreuddannelse af medarbejderne inden for psykiatrien for at fremme, at psykiatrien har de nødvendige kompetencer til at løse sine opgaver.

Indledningsvist er i notatet data om alle faggrupper i psykiatrien. Dernæst beskrives eksisterende specialuddannelser og specialistuddannelser inden for hver faggruppe eller dele af faggrupper.

Alle faggrupper

Til at varetage løsningen af opgaver inden for det psykiatriske område i Region Midtjylland er i regionens psykiatri ansat faggrupper som social- og sundhedsassistenter, sygeplejersker, ergoterapeuter, fysioterapeuter, socialrådgivere, pædagoger, psykologer og læger. Derudover er ansat ikke-uddannet social- og sundhedspersonale.

I tabel 1 nedenfor fremgår udviklingen i antallet af ansatte inden for faggrupperne i perioden 2015 til 2020.

Tabel 1: Faggrupper ansat i psykiatrien, Region Midtjylland 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Læger	278	273	284	302	265	300
Psykologer	303	298	294	272	270	286
Sygeplejersker	824	736	750	751	754	814
Ergoterapeuter	70	68	71	62	76	75
Fysioterapeuter	37	35	32	32	39	46
Socialrådgivere	45	40	36	33	30	33
Pædagoger	129	117	118	115	133	132
Social- og sundhedsassistenter	340	312	338	327	346	340
Ikke uddannet social- og sundhedsassistenter	17	12	17	24	32	43
I alt	2043	1891	1940	1918	1945	2069
Index	100	93	95	94	95	101

Kilde: Psykiatri, 2021

Det er vigtigt at pointere følgende omkring data ovenfor:

- Data er opgjort fra KRL, da vi ikke har mulighed for at trække data i BI tilbage til 2015
- Der er tale om antal ansættelsesforhold/personer, og der kan derfor ikke sammenlignes med f.eks. vakanceopgørelsen, da den er opgjort i antal fuldtidsstillinger
- Ift. læger opgør vakanceopgørelsen udelukkende specialuddannede læger, hvorimod data nedenfor er alle lægegrupper inkl. uddannelseslæger, hvorved der er forskel i data mellem de to opgørelser

Alle medarbejdere i Psykiatrien har en specialviden om det psykiatriske arbejdsområde, men ikke alle har en specialuddannelse eller en specialistuddannelse inden for området.

Alle nyansatte medarbejdere i psykiatrien skal, uanset faglig baggrund, følge et obligatorisk kursus i konflikthåndtering, der udbydes af Koncern HR, Center for Kompetenceudvikling.

Nedenfor redegøres for – opdelt på de forskellige faggrupper i psykiatrien - de eksisterende muligheder for specialuddannelser og specialistuddannelser inden for det psykiatriske område.

Social- og sundhedsassistenter

Social- og sundhedsassistenter kan som efteruddannelse for eksempel tage uddannelsen Kompetenceudvikling for social- og sundhedsassistenter, kaldet KUA. Det overordnede mål med uddannelsen er blandt andet, at social- og sundhedsassistenten opnår forudsætninger for at opkvalificere egen praksis ved at forholde sig reflektivt til stadigt vekslende udfordringer i forhold til den enkelte borger eller patient. Uddannelsen indeholder et fagmodul om psykiatri af en varighed på minimum 24 dage og udbydes af Social- og Sundhedsskolen - Skive, Thisted, Viborg. Der foreligger i Psykiatrien ikke oplysninger om antallet af ansatte social- og sundhedsassistenter, som har taget KUA-uddannelsen, herunder med fagmodulet om psykiatri.

Der er afsat midler i budgetforlig 2021 til, at psykiatrien skal påbegynde udviklingen af sin egen suppleringsuddannelse for social- og sundhedsassistenter i 2021.

Sygeplejersker

Sygeplejersker i Psykiatrien har i dag mulighed for at tage uddannelsen til specialsygeplejersker i psykiatrisk sygepleje. Uddannelsen har til formål, at sygeplejersken udvider sine faglige kompetencer med henblik på at varetage funktionsområdet som specialsygeplejerske i psykiatrisk sygepleje. Uddannelsen er af 1 års varighed svarende til 60 ECTS-point; og den teoretiske del af uddannelsen varetages af Koncern HR, Center for Kompetenceudvikling.

Ændringer inden for uddannelsen i de senere år har gjort den mere klinisk orienteret. Den nuværende specialuddannelse i psykiatrisk sygepleje giver sygeplejerskerne kompetencerne til at håndtere komplekse patientforløb med en sygeplejefaglig tilgang. Uddannelsen er derfor en mulighed for at gøre sygeplejerskernes speciale mere målrettet deres arbejdsområde. Dette gøres, efter endt uddannelse, i samspil med andre faggrupper heriblandt psykiatere. Uddannelsen giver ikke sygeplejerskerne kompetencerne til at overtage de psykiatriske lægefaglige indsatser gennem yderligere uddelegering, men den sikrer derimod, at den sygeplejefaglige indsats overfor patienterne højnes.

I nedenstående tabel 2 fremgår det hvor mange sygeplejersker, der dimitteres fra specialuddannelsen i Region Midtjylland og Nordjylland inden for psykiatri.

Tabel 2: Uddannet sygeplejersker i psykiatri i videreuddannelsesregion Nord

År	Antal
2016	19
2017	21
2018	21
2019	16
2020*	17
2021*	28

I de seneste år er der uddannet 18-20 specialsygeplejersker årligt fordelt på alle de psykiatriske afdelinger inkl. 1-2 deltagere hvert år fra børne- og ungdomspsykiatrien.

Samlet har 17% af sygeplejerskerne i psykiatrien i Region Midtjylland en specialuddannelse.

Regionsrådet besluttede den 18. december 2019 at afsætte 4,6 mio. kr. årligt i perioden 2020-2022 til kompetenceudvikling af sygeplejersker, specifikt specialuddannelse af sygeplejersker i psykiatri. På baggrund heraf er der i både 2020 og 2021 arbejdet med at udvide deltagerantallet fra Region Midtjylland således, at der deltager ca. 30 sygeplejersker på uddannelsen om året. Medio 2022 vurderes det, om der fortsat er behov for at kompetenceudvikle sygeplejerskerne i samme takt, eller om dele af midlerne skal anvendes til at udvide tilbuddet til andre faggrupper.

Ergoterapeuter, fysioterapeuter m.fl.

Ergoterapeuter, fysioterapeuter, pædagoger, socialrådgivere og også sygeplejersker i psykiatrien har mulighed for at tage en diplomuddannelse i psykiatri. Formålet med uddannelsen er at kvalificere den enkelte til selvstændigt at varetage specialiserede funktioner og udviklingsorienterede opgaver inden for den psykiatriske praksis samt udvikle egen praksis gennem forskningsbaseret teori og metode. Uddannelsen er normeret til 1 studenterårsværk svarende til 60 ECTS-point. Uddannelsen udbydes af VIA UC, som har oplyst, at enkelte studerende er ansat i Region Midtjylland; mens de fleste studerende kommer fra den kommunale sektor. Der forelig-

ger i Psykiatrien ikke oplysninger om antallet af ansatte ergoterapeuter, fysioterapeuter, pædagoger, socialrådgivere m.fl., som har taget diplomuddannelsen i psykiatri.

Der er afsat midler i budgetforlig 2021 til, at psykiatrien skal påbegynde udviklingen af sin egen suppleringsuddannelse for ergo- og fysioterapeuter i 2021.

Psykologer

I regi af Danske Regioner er der siden 2011 udbudt en specialuddannelse i børne- og ungdomspsykiatri og en specialuddannelse i psykiatri. Formålet med specialuddannelserne er, at psykologen gennem en psykologfaglig videreuddannelse på videnskabeligt grundlag, opnår teoretisk viden og praktiske færdigheder inden for sundhedssektoren i henholdsvis børne- og ungdomspsykiatri eller psykiatri. Uddannelsen har en varighed svarende til fire års fuldtidsansættelse, og den teoretiske del af uddannelsen varetages af Koncern HR, Center for Kompetenceudvikling i Region Midtjylland. Årligt optages ordinært 6 psykologer til specialet i psykiatri og ordinært 3 psykologer til specialet i børne- og ungdomspsykiatri.

Der er i Region Midtjylland siden 2015 færdig uddannet 44 psykologer i specialet psykiatri og 28 psykologer i specialet børne- og ungdomspsykiatri. Antallet af færdigt uddannede omfatter både ordinært uddannede specialpsykologer og merituddannede specialpsykologer. *Kilde: Nationalt sekretariat for Specialpsykologuddannelsen, 2020.* Antallet af færdigt uddannede specialpsykologer varierer fra år til år grundet variation i forlængelse af uddannelsen i form af barsel, sygdom, forskning og nedsat arbejdstid.

Bemærk, at disse specialpsykologer har fået godkendelsen under deres ansættelse i Region Midtjylland, men at de ikke nødvendigvis er ansat i Region Midtjylland længere.

Ud over specialpsykologuddannelsen kan psykologer også tage en specialistuddannelse udbudt af Dansk Psykologforening.

Læger

Læger kan tage videreuddannelse inden for det psykiatriske område, idet to af de i alt 39 specialer i uddannelsen for speciallæger er Psykiatri og Børne- og ungdomspsykiatri. Speciallægeuddannelsen er en formaliseret lægelig videreuddannelse på videnskabeligt grundlag. Uddannelsen giver praktisk og teoretisk kompetence på speciallægeniveau inden for enkelte lægelige specialer. Videreuddannelsen i begge specialer har en varighed af 5 år, bestående af 1 års introduktionsuddannelse og 4 års hoveduddannelse.

(Voksen)Psykiatri

Introduktionsuddannelsen foregår på en af de syv psykiatriske afdelinger i Region Midtjylland, som varetager speciallægeuddannelsen af læger i specialet. Hoveduddannelsen består af 6 måneders ansættelse på en neurologisk afdeling. De resterende 42 måneder foregår på 3-4 af de tidligere omtalte 7 forskellige psykiatriske afdelinger i Region Midtjylland. Under speciallægeuddannelsen skal uddannelseslægen gennemføre en række kurser, som blandt andet udbydes af Dansk Psykiatrisk Selskab, Region Midtjylland, Region Nordjylland og Sundhedsstyrelsen.

Børne- og ungdomspsykiatri

Introduktionsuddannelsen foregår på en af de 4 børne- og ungdomspsykiatriske afdelinger i Region Midtjylland, som varetager speciallægeuddannelsen af læger i specialet. Hoveduddannelsen består af 48 måneders ansættelse i børne- og ungdomspsykiatrien på Aarhus Universitetshospital eller Aalborg Universitetshospital. Under speciallægeuddannelsen skal uddannel-

seslægen gennemføre en række kurser, som blandt andet udbydes af Dansk Børne- og ungdomspsykiatrisk Selskab, Region Midtjylland, Region Nordjylland og Sundhedsstyrelsen.

I nedenstående tabel 3 fremgår det hvor mange læger, der videreuddannes i Region Midtjylland inden for specialerne Psykiatri og Børne- og Ungdomspsykiatri.

Tabel 3: Færdiguddannet læger i specialer inden for psykiatrien

År	(Voksen) Psykiatri	Børne- og ungdoms psykiatri	Samlet
2016	7	4	11
2017	8	3	11
2018	9	5	14
2019	13	5	18
2020	3	4	7
2021*	5	4	9
2022*	4	5	11
2023*	13	9	22
2024*	15	4	19

*Estimer

Kilde: Sekretariatet for lægers videreuddannelse, Nord, 2021

Antallet af færdigt uddannede speciallæger varierer grundet variation i antal ansøgere, antallet af ubesatte hoveduddannelsesforløb og forlængelse af hoveduddannelsesforløb i form af barsel, sygdom, forskning og nedsat arbejdstid.

Speciallæger inden for henholdsvis voksenpsykiatri og børne- og ungdomspsykiatri kan i Psykiatrien subspecialisere sig ved at uddanne sig.